

K A I S E R O V A H R A O M U S S E T O V I A S A N D O V Ě

(Georg Kaiser: Útěk do Benátek. Komédie o čtyřech dějstvích. Přeložila Olga Laurinová. Režie: Karel Dostal. Scénická výprava: Zdeněk Rykr. Stavovské divadlo dne 8. března 1924)

Za horlivých příprav k smíru a k rozloučení dochází mezi dvěma postavami dramatu Útěk do Benátek k strašnému dialogu, bouři lásky a běsnění vášní. Slovo klikatí se zde drahou blesku a zabíjí, neboť Kaiserovi lidé nesnesou literatury, vášně ani slov. V přítomném dramatu dostalo se muži a ženě slavných jmen Alfreda de Musseta a George Sandové, jež znamenají minulost velikou, dobrodružství těžká a dílo krásné; jakkoliv pravda dramatu není závislá na pravdě historické, přece osoby těchto historických jmen nelze zbaviti všeho příznačného. Ani Kaiserův Musset ani Sandová nejsou praví. Dvě literární masky, z nichž jedna je slabá a druhá zatížená neřestí a nestoudným vyprávěčstvím, rozcházejí se a opět se smířují činíce chybu na chybě a značný hluk. Konečně Musset v tragédii padá zhroucen křičí a je nutno zavolati italského lékaře, jenž ve hře je opravdu tím, čím byl Pagello. Sandová zamiluje se do tohoto nového muže velmi snadno a Musset je mučen novou nevěrou. Tu dvojice Angličanů zcela zbytečně komplikuje milenecké drama dramatem vlastním. Angličanka miluje lékaře s nemenší snadností a houževnatostí než Sandová a vydá se za ním až do světnice Mussetovy. Sandová opět vítězí a lékař je ztracen. Konečně Alfred de Musset vstává ze svého lože, hlad Sandové je ukojen, zvrhlá čestnost Angličanova uspokojena a lékař může se vrátiti do Benátek, odkud utekl pro strach před soubojem. Avšak Sandová z nového rozmaru, tentokrát nikoli pohlavního, opustí oba muže, když všichni jsou navzájem smířeni, a odjede do Paříže, vlekouc za sebou nešťastnou německou slečnu, jejíž láska k ní má přízvuk erotický.

Georg Kaiser patří ke skupině německých expresionistů a kráčí pevnou nohou po křížovatkách vyznání značně zmateného. Největší předností autorovou je naprosté zvládnutí

slovesného materiálu, jeho výraz je nabit dynamičností, je mocný a zhmotňuje téměř svůj soud. Avšak tyto tvárné přednosti slova jsou bohužel vše, co lze chváliti v přítomné hře. Její konstrukce je křivá, otrásá jí křeč a nosnice stravuje plamen nespoutané vášně. Strašná literárnost, která jest příčinou rozporu mluvčích osob, prochází dramatem nezasažena činy. Co bylo před dramatem, bude i po něm, věc nekončí, a přece básník sám napsal: Psáti drama znamená domýšleti myšlenku.

Dialektická povaha hry omezuje výkony herců co nejnevýhodněji, jest jim vybuchovati slovem a silou řeči, aniž mohou jednati úměrně. Svůdnice vítězí nikoliv krásou, ale jazykem, lože nemocného příliš snadno po pouhém hovoru se stane pelechem vášně, Angličanka přichází jenom proto, aby byla poražena, a čeká na svůj osud kdesi za scénou. Deklamace pana Deyla a paní Naskové byla správná. Angličan Dostalův poměrně nejméně zatížený byl výrazný a slečna Novotná vedla si sympaticky.

Jevištní prostor byl mrtvý. Jsme nadarmo v Benátkách, město se neozve. Na této skutečnosti nemohla by nic změnití Rykrova scéna, ani kdyby byla méně konvenční. Kaiserův Útěk byl dobrým jazykovým cvičením herců, ale jinak jich nezaměstnával. Režie Dostalova zajisté bez nadšení a z holé nutnosti přesunula těžiště hry v řeč, zmírňujíc kruté afekovanosti. Překlad jest dokonalý.

Pokud jde o fabuli hry (jež není komedií!), budiž mi dovoleno říci, že hysteričnost a pohlavní patologie dávno nejsou s to, aby byly předmětem dramatického jednání.